

УДК 339.7

ІНСТРУМЕНТИ ПРОГРАМУВАННЯ КООРДИНАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Липова Т. В.

Кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Інституту фінансів Національної академії статистики, обліку та аудиту.

Анотація. У системі міжнародних відносин міжнародні фінансові ресурси, що надаються країнам-бенефіціарам для цілей розвитку, відіграють роль важливого інструменту ринкових перетворень. Основні потоки міжнародних ресурсів розвитку надходять в Україну каналами міжнародних організацій, міжнародних фінансових організацій та від двосторонніх донорів, і спрямовуються на підтримку розвитку та реформування економіки України через спеціальні міжнародні програми і проекти.

Нещодавно вступили в силу нові підходи надання ресурсів розвитку міжнародними організаціями, що вплинуло на зміну інструментів та рамок співробітництва і особливостей надання міжнародним суспільством ресурсів розвитку. Серед основних проблемних питань у відносинах України та міжнародних організацій є невідповідна координація та необхідність підвищення ефективності використання ресурсів, що надаються на цілі розвитку.

Розпорошеність проектів і відповідальності між різними установами в Україні, відсутність єдиного механізму програмування та координації діяльності з міжнародними організаціями не дають можливості здійснювати єдину державну політику із залучення та використання ресурсів для ефективного реформування економіки України. Тому доцільно розробити і впровадити таку комплексну систему координації діяльності донорів, яка пов'язує державні стратегії та плани з діяльністю донорів на основі цілісного підходу до економічного розвитку країни.

Ключові слова: зовнішні ресурси, міжнародні фінансові ресурси, міжнародні організації, міжнародні фінансові організації, підтримка, ефективність, програмування, донори, країни-бенефіціари, країни-реципієнти, програми, проекти, координація, інструменти.

Постановка проблеми. Важливу роль у процесах ринкових трансформацій та євроінтеграції відіграють міжнародні фінансові ресурси (МФР), що надаються для фінансування проектів та програм розвитку та реформування у країнах Європи з боку ЄС та інших міжнародних фінансових організацій та окремих країн-донорів. За минуле десятиліття значно змінилися підходи та інструменти співробітництва з країнами-бенефіціарами, що здійснює неабиякий вплив на їх розвиток та можливості впровадження реформ.

Мета статті – дослідити оновлені форми та інструменти співробітництва України з міжнародним співтовариством, особливості їх застосування, специфіку координації та ефективності використання зовнішніх ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченню цієї проблематики приділено незначну увагу в наукових дослідженнях. Окремі аспекти зовнішніх ресурсів та управ-

ління ними висвітлюються в працях таких вчених, як Л. Кістерський [1], О. Плотніков [3], В. Колосова, К. Прігмор [2], У. Сікс [2].

Основні результати дослідження. У системі міжнародних відносин МФР відіграють роль важливого інструменту розвитку країни, що націлений на сприяння впровадженню в країні-реципієнті інституційних реформ, структурній перебудові економіки, розвитку ключових секторів економіки, підтримці підприємництва, реформуванню законодавства та іншим ринковим перетворенням, створюючи основу для притоку в країну інвестиційного капіталу й подальшої взаємодії зі світовою економікою.

Значна частина міжнародних ресурсів надходить в Україну каналами міжнародних фінансових організацій (МФО), які надають значну підтримку розвитку та здійснюють фінансування різних програм і проектів. Здебільшого це кредитні ресурси, а частка пільгового фінансування виділяється в формі грантів (не більше 10% вартості проекту), що надаються для адміністрування урядами окремих розвинутих країн [2, с. 34].

Найбільшими партнерами для України є Група Світового банку та МВФ. МВФ концентрує свою діяльність навколо формування загальних макроекономічних засад ринкової економіки в Україні, у той час як Світовий банк (СБ) приділяє увагу розвитку конкретних секторів економіки. СБ в жовтні 2013 року схвалив нову стратегію допомоги Україні на 2012-2016 роки. У структурі співпраці Банку з Україною проектне фінансування здійснюється переважно за рахунок пільгового кредитування з незначною часткою грантових ресурсів, що не відіграють значної самостійної ролі і є одним із компонентів, що включається до програми системних позик.

В рамках двостороннього співробітництва Україна отримує ресурси від США, Канади, Великобританії, Німеччини, Нідерландів, Швеції, Японії, які надають підтримку через спеціальні агентства міжнародного розвитку (AMP): AMP США (USAID), Шведське AMP (SIDA), Канадське AMP (CIDA).

Однак найбільш вагомим для України з точки зору геополітичних та економічних чинників є співпраця з ЄС. З 2007 року в дію вступили нові інструменти співробітництва країн-бенефіціарів з ЄС, що передбачають оновлені підходи та механізми надання підтримки:

1. Перша група інструментів націлена на здійснення реформ у країні-реципієнті і включає інструменти з розвитку; інструменти європейського сусідства і партнерства; інструменти економічного співробітництва; інструменти співробітництва з ядерної безпеки; інструменти із захисту прав людини; інструменти передвступної (предаксесатійної) підтримки.

2. Друга група включає в себе інструменти кризового менеджменту, таких яких макроекономічна допомога; інструменти стабілізації; гуманітарна допомога.

За новим підходом, програми допомоги для сусідніх з ЄС країн було переглянуто і впроваджено єдиний інструмент співробітництва – Інструмент Європейського Сусідства і Партнерства (ІЄСП). Він більш гнучкий, порівняно з колишніми програмами допомоги і призначений для вирішення проблем сталого розвитку та наближення до стандартів ЄС країн-сусідів шляхом надання підтримки у пріоритетних напрямках, що узгоджені з країнами-реципієнтами і входять до Плану дій Європейської Політики Сусідства. У 2006 році також вступив у дію Регламент Європейського Парламенту та Ради ЄС від 24. 10. 2006 № 1638/2006, який встановлює основні засади та принципи щодо застосування нового Інструменту Європейського сусідства та партнерства. [4].

Метою ІЄСП є поширення співпраці і прогресивної економічної інтеграції між Європейським Союзом і країнами-партнерами, надання підтримки у впровадженні в дію до-

говорів про партнерство та співробітництво, угод про співпрацю, а також інших чинних і майбутніх договорів; підтримка зусиль країн-партнерів, спрямованих на впровадження належного управління та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. Серед країн партнерів ІЄСП визначено й Україну.

Інструмент ІЄСП розрахований на 2007-2013 роки і передбачав бюджет у розмірі 11 млрд. 181 млн. євро, з яких 95% спрямовувалося на національні та багатонаціональні програми, 5% на програми прикордонного співробітництва. Співробітництво в рамках ІЄСП було націлене на підтримку заходів у 29 сферах співробітництва. Водночас Регламентом не встановлено пріоритетних напрямів співпраці. Натомість для кожної країни пріоритетність сфер співробітництва визначається на базі двосторонніх стратегічних документів, таких як угоди про партнерство та співробітництво.

ІЄСП має виступати допоміжним інструментом реалізації відповідних національних, регіональних або місцевих стратегій розвитку й передбачає спільне фінансування проєктів з боку ЄС і країни-реципієнта. Співробітництво в рамках ІЄСП здійснюється шляхом прийняття Євросоюзом відповідних національних і міжнародних стратегій та розробка на їхній основі багаторічних індикативних програм. [2]

Регламентом ІЄСП передбачено надання зовнішніх фінансових ресурсів у вигляді цільових адміністративних заходів; інвестицій; підтримки в отриманні пільгових кредитів Європейського Інвестиційного Банку та інших фінансових установ ЄС; секторальної та загальнобюджетної підтримки; забезпечення пільгового кредитування, зокрема для позик, спрямованих на захист навколишнього середовища; надання консультування та технічної допомоги тощо.

В рамках нового Інструменту Україні доступні такі компоненти ІЄСП:

1. Національна Індикативна Програма, що спрямовується на підтримку:
 - демократичного розвитку та належного державного управління;
 - регуляторних реформ та розбудови адміністративного потенціалу;
 - розвитку інфраструктури.
2. Східна регіональна програма.
3. Міжрегіональна програма.
4. Програми прикордонного співробітництва.

Нові підходи також дозволили застосування програми Twinning в Україні через реалізацію Партнерської програми інституційної розбудови (IBPP)¹ та TAIEEX². [2, с. 24]

Основним проблемним питанням у відносинах України та міжнародних організацій є невідповідна координація та необхідність підвищення ефективності використання ресурсів, що надаються на цілі розвитку. Донори, які працюють в Україні, мають досить складний механізм координування між собою.

Держави-члени Європейського Союзу (ЄС) і Європейська Комісія співпрацюють під егідою Представництва ЄС у якості координатора, службовець якого призначений відповідальним за сферу підвищення ефективності допомоги.

Програма розвитку ООН координує всі проєкти донорської громади і співпрацює з Департаментами управління та координування допомоги Міністерства економіки та Головного управління державної служби. Провідні донори, зокрема 3 основні донори ЄС (ЄК, Німеччина, Швеція), регулярно зустрічаються і тісно співпрацюють з питань планування і впровадження програм.

¹ Партнерська програма інституційної розбудови.

² Офіс обміну інформацією в рамках технічної допомоги.

Існує політична домовленість між донорами, що всі проекти донорської підтримки повинні відповідати стратегії європейської інтеграції, зокрема Порядку денному асоціації Україна – ЄС, хоча така вимога не завжди виконується, оскільки деякі важливі питання розвитку не включено в Порядок денний асоціації. Група донорів ЄС тісно співпрацює для забезпечення двосторонніх програм допомоги, які передбачають синергізм з середньостроковою донорською стратегією Європейської Комісії.

Неабиякий вплив на процес програмування має здійснювати і держава-реципієнт. Уряд України намагається стати більш самостійним у сфері координації та управлінні донорською допомогою відповідно до принципів Паризької декларації, щоб підвищити ефективність використання ресурсів для ринкових трансформацій у країні. Однак, у проведених міжнародних оглядах інституціональної спроможності країни щодо ефективного здійснення функцій координації МФР – Паризькій декларації (2005 р.) та Аккрському плані дій (2008 р.) було відмічено надто низький рівень результативності реформ, ефективності та спроможності відповідальних українських органів влади у сфері координації використання міжнародних ресурсів. Розпорошеність проектів і відповідальності між різними установами без належної взаємодії між ними, відсутність єдиного механізму програмування та координації діяльності з міжнародними організаціями, не дозволяє укомплектувати фахівцями відповідної кваліфікації навіть одну з чинних урядових структур, що займаються залученням зовнішніх ресурсів, а інституційна неструктурованість не дає можливості здійснювати єдину державну політику із залучення та використання МФР для реформування економіки України та оцінку її ефективності. Принципи Паризької декларації, за якими країна-бенефіціар сама має визначати стратегічні пріоритети розвитку та напрями використання міжнародних ресурсів, ще й досі не втілені в Україні, як і немає спеціальних державних установ, що відповідальні за ці процеси [3].

Уряд України прийняв низьку стратегічних документів для модернізації та реформування певних секторів економіки України. Підвищення прозорості, результативності та ефективності управління державними фінансами (УДФ) є важливою складовою плану інституційного розвитку Уряду, а також одною з основних вимог для продовження співпраці з міжнародними організаціями. І хоча було досягнуто певного прогресу у низці напрямів, включаючи нещодавні заходи щодо підвищення прозорості, підзвітності та ефективності, запровадження програмно-цільового методу бюджетування та реформи у сферах державного фінансового контролю та обліку, однак, належно функціонуюча система УДФ є й надалі передумовою отримання секторальної бюджетної підтримки з боку Європейської Комісії. Тому подальше здійснення реформ є основним чинником отримання підтримки в рамках існуючого Європейського інструменту сусідства і партнерства, а також за умови, що Уряд України дедалі більше братиме на себе управління донорським фінансуванням.

Одним із інструментів підвищення ефективності МФР є створення системи урядово-донорських груп, які мають охоплювати всі сектори економіки України і програмувати залучення міжнародних ресурсів під конкретні стратегічні напрями розвитку України. Однак, й досі цей інструмент діалогу з донорами знаходиться на початковому етапі розвитку.

Висновки. Таким чином, оскільки на порядку денному все актуальнішим стає необхідність інтенсифікації реформування економіки та інших секторів України, в Україні мають бути запроваджені дієві механізми координації зусиль міжнародних організацій щодо підтримки реформ. У зв'язку з цим існує нагальна потреба підвищення ефективності та результативності використання МФР, їх впливу на реформування економіки в

Україні. Тому доцільно розробити і впровадити таку комплексну систему координації діяльності донорів, яка пов'язує державні стратегії та плани з діяльністю донорів на основі цілісного підходу до економічного розвитку країни.

Список використаної літератури

1. Кістерський Л. Л., Липова Т. В. Міжнародна технічна допомога: шляхи підвищення ефективності. / Л. Л. Кістерський, Т. В. Липова // Монографія. – К. : Видання Представництва Європейського Союзу в Україні, 2010. – 240 с.
2. Кістерський Л., Прігмор К., Сікс У., Липова Т. Ресурси міжнародних організацій для цілей розвитку – посібник з програмування та координації проектів для Міністерства фінансів України. / Л. Кістерський, К. Прігмор, У. Сікс, Т. Липова – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – 152 с.
3. Кістерський Л., Плотніков О. Європа починається вдома. / Л. Кістерський, О. Плотніков // Голос України, № 2 (5752), 09. 01. 2014 р.
4. Липова Т. В. Особливості підтримки сфери державних фінансів України з боку ЄС / Т. В. Липова // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірка наукових праць. Випуск 97, частина I (у двох частинах). – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інститут міжнародних відносин, 2011. – С. 41-43.

PROGRAMMING, COORDINATION AND MANAGEMENT TOOLS FOR INTERNATIONAL ORGANIZATIONS' PROJECTS IN UKRAINE

Lypova T. V.

PhD, Associate Professor of the Finance Department, Institute of Finance, National Academy of Statistics, Accounting and Auditing.

Abstract. *In the system of international relations international financial resources provided to beneficiary countries for development, act as an important instrument of market reforms. Main flows of international resources received by Ukraine through channels of international organizations, international financial institutions, and from bilateral donors are aimed at supporting development and reforms of Ukraine's economy through international programs and special projects.*

Recently, new approaches in providing resources of international organizations entered into force that have changed tools and frameworks of cooperation and features of granting resource for development by the international community. Among the key challenges in relations between Ukraine and the international organizations are inadequate coordination and the need to increase efficiency of use of the resources provided for development.

Dispersed projects and responsibilities between different institutions in Ukraine, absence of holistic mechanism for programming and coordination with international organizations does not allow the country to implement unified policy in attraction and usage of such resources for effective economic reforms in Ukraine. It is advisable to develop and implement a comprehensive system of donor coordination, which links government policies and plans to the donor activities based on a holistic approach to country's economic development.

Key words: *external resources, international financial resources, international organizations, international financial institutions, support, efficiency, programming, donors, beneficiary countries, recipient countries, programs, projects, coordination tools.*

Referances

1. Kistersky L. L., Lypova T.V. Mizhnarodna tekhnichna dopomoga: shliakhi pidvyschennia effectyvnosti / L. L. Kistersky, T.V. Lypova // Monographia. – K. : Vydannia Predstavnytva Evropeyskogo Souzu v Ukraini, 2010 – 240 p.
2. Kistersky L., Prigmore K., Sics U., Lypova T. Resursy mizhnarodnykh organizatsiy dlia tciley rozvytku – gjsibnyk z programuvannia ta koordynatsii proektiv dlia Ministersva finansiv Ukrainy. / L. Kistersky, K. Prigmore, U. Sics, T. Lypova – K.: Vydavnycho-poligrafichny Centr «Kyivskiy Universytet», 2012. – 152 p.
3. Kistersky L., Plotnikov O. Evropa pochinayetsia vdoma / L. Kistersky, O. Plotnikov // Golos Ukrainy, № 2 (5752), 09. 01. 2014 r.
4. Lypova T. V. Osoblyvosti pidtrymky sfery derzhavnykh finansiv Ukrainy z boku ES / T.V. Lypova // Actualni problem mizhnarodnykh vidnosyn: Zbirka naukovykh prac. Vypusk 97, chastyna I (u dvokh chastynakh). – K. : Kyivsky natsionalny universytet imeni Tarasa Shevchenka Instytut mizhnarodnykh vidnosyn , 2011. – С. 41-43.

ИНСТРУМЕНТЫ ПРОГРАММИРОВАНИЯ, КООРДИНАЦИИ И УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В УКРАИНЕ

Липовая Т. В.

Кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов Института финансов Национальной академии статистики, учета и аудита.

Аннотация. *В системе международных отношений международные финансовые ресурсы, предоставляемые странам-бенефициарам для целей развития, играют роль важного инструмента рыночных преобразований. Основные потоки международных ресурсов развития поступают в Украину каналами международных организаций, международных финансовых организаций и от двусторонних доноров, и направляются на поддержку развития и реформирования экономики Украины через специальные международные программы и проекты.*

Недавно вступили в силу новые подходы предоставления ресурсов развития международными организациями, что повлияло на смену инструментов и рамок сотрудничества и особенностей предоставления международным сообществом ресурсов развития. Среди основных проблемных вопросов в отношениях Украины и международных организаций является несоответствующая координация и необходимость повышения эффективности использования ресурсов развития.

Разобщенность проектов и ответственности между различными учреждениями в Украине, отсутствие единого механизма программирования и координации деятельности с международными организациями не дают возможности осуществлять единую государственную политику по привлечению и использованию ресурсов для реформирования экономики Украины.. Поэтому целесообразно разработать и внедрить такую комплексную систему координации деятельности доноров, которая связывает государственные стратегии и планы с деятельностью доноров на основе целостного подхода к экономическому развитию страны.

Ключевые слова: *внешние ресурсы, международные финансовые ресурсы, международные организации, международные финансовые организации, поддержка, эффективность, программирование, доноры, страны-бенефициары, страны-реципиенты, программы, проекты, координация, инструменты.*

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Нечай О. О.

Кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Запорізького національного технічного університету.

Анотація. *Сучасна економіка України має розглядатися як невід'ємна частка світової економічної системи. На нинішньому етапі посилюється роль регіональних одиниць в активізації зовнішньоекономічних зв'язків країн.*

Запорізький регіон – один з провідних експортно орієнтованих регіонів України. Структура показників зовнішньої торгівлі Запорізького регіону чітко відображають загальні тенденції міжнародної торгівлі України в цілому.

Аналізуючи географічну та товарну структуру зовнішньої торгівлі Запорізького регіону з країнами ЄС, можливо зазначити, що за підсумками 9 місяців 2013 року спостерігається загальне зниження обсягів експортно-імпоротної діяльності. Але ж сальдо зовнішньої торгівлі Запорізького регіону з країнами ЄС залишається позитивним.

Тенденції зниження показників зовнішньої торгівлі Запорізького регіону з країнами ЄС, чітко відображають загальну тенденцію зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС. Це зумовлено цілою низкою причин та факторів, які однаково діють, як на державному так і на регіональному рівні.

Ключові слова: *зовнішня торгівля, регіон, експорт, імпорт, сальдо, тенденції, аналіз.*

Постановка проблеми. Функціонування національної і світової економіки значною мірою здійснюється завдяки зв'язкам економічних суб'єктів, що знаходяться в різних регіонах. Основними формами міжрегіональних зв'язків є обмін товарами і послугами, міграція населення, фінансові потоки, інформаційний обмін тощо.

Аналіз різних аспектів економіки регіону проводиться з метою визначення об'єктивного стану, на основі якого повинна будуватися стратегія і тактика регіонального розвитку. Методологія повної економічної діагностики досить складна і поки ще не є стандартизованою, тому обмежимося розглядом тільки найбільш розповсюджених прийомів аналізу.

Для аналізу стану зовнішньої торгівлі регіонів країни використовуються, в основному, ті ж самі макропоказники, що і для аналізу на державному рівні.

Мета статті – визначити тенденції росту або зниження показників зовнішньої торгівлі Запорізького регіону з країнами Європейського Союзу; проаналізувати географічну та товарну структуру зовнішньої торгівлі Запорізького регіону.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання регіональної політики та особливостей зовнішньоекономічних зв'язків між Україною та Європейським Союзом висвітлюються в працях таких вчених, як Беленький П. Ю., Долішній М. І., Луцишин П. В., Мікула Н. А., Матвеев Є. Е., Макогон Ю. В., Мокій А. І., Пахомов Ю. М., Приходько В. П., Студенніков І. В., Вавринюк А. В., Малиновська Ю. М., Мальська М., Писаренко С. М., Янків М. Д., Гальчинський А. С., Дубик В. Я., Власюк О. С., Циганкова Т. М., Філіпченко А. С., Сизоненко В. О. та багато інших вітчизняних та закордонних науковців. Однак, аналіз тенденцій зовнішньої торгівлі регіонів завжди викликає справжній інтерес у науковців та має високий рівень актуальності.